

Борис Јовановић

ДА ДОЂЕ ЦАРСТВО ТВОЈЕ И БУДЕ ВОЉА ТВОЈА

Зањихале се крошње чемпреса и топола, испод сваке земље тече вода, а испод сваког живота је туга, свело је његово лице као увенула јабука, небо је лабаво прикачено, све је ближе земљи, све је видљивија она дивна свијетла рука којој је читавог живота стремио, осјећа први пут благост сопствене душе, која у чежњи призива нестајање, да ли ће га икад дивна рука небеска додирнути, смрт није страшна, страшно је умирање. Тамо, од чемпреса чује се запјевање и молитва, смјењује се млади њежни глас ђакона и бруј остаралог пароха, грађани цјеливају иконе, свештеничку руку, довратак цркве, у путиру гутљаји пламена. Тамо од топола, жагор, разуздани смијех, звецкање сљубљених чаша, гласне здравице и гротаве пошалице, чокањи, чокањчићи, сатлици, унучићи, шишад, полићи, чутуре, пљоске, бардаци, не пију да би заборавили тугу, већ да би били срећни. Радије би крчми, још радије цркви, нема ни крчме ни цркве, само непокретност, шумна тишина, завјеса тек што се не спусти, гледа у своје жуте ципеле, квалитетна кожа, у своја зашиљена кољена, празне шкољке из којих је измигољио сваки страх и радосни кликтај, руке беспослене на крилу, напомађене, истањене коже, плавкасте набубреле вене само што се не распрсну, мекани дланови, зглоб ушушкан карнерима свилене бијеле кошуље, поклон од стрица, балетана који је некада давно живио у Паризу, у цепу бритва, сјајна, изоштрена до лудила, до вриска, улаштена, др-

шка од слонове кости, од оца берберина од кога је наслиједио занат, сјечиво клизи глатко по адамовој јабучици, испод њега је кожа глатка и сјајна, капљице крви, порезао је на почетку каријере угледног грађанина, судију Јездимира који се врпољио на столици, проклети хемориди, рука је задрхтала и сад дрхти. Пресједеће, ту на гробљу, близу својих најмилијих до зоре, можда ће у раздање небеска рука благо додирнути његово тјеме, превукао би бритвом преко замрежених вена на зглобу, пошкропио би земљу старачком крвљу, али наљутио би дивотну небеску руку чију благод и топлину већ осјећа, постидио се те кукавичке жеље, бацио је бритву у шибље и жалостиво је погледом пропратио, да је њеним сјечивом превукао преко вена можда би се зачуо онај жалостиви јадни ужасни звук као са Ибричине виолине. Неће се више враћати у своју кућицу самотну, између некадашње цркве и некадашње крчме, пуну фигурица од гипса које је сам правио, као да ће се сваки час на вратима појавити нерођено чедо, авлија је уредна као увијек чиста, дуговао није никада и никоме, неће никоме недостајати, чекаће да га рука додирне, потапше по рамену и однесе, неће нестрпљиво хрлити ка њој, живот је, чини му се, најсхватљивији од свега што се не може схватити, а меланхолија је ништа друго до болест устајале крви, крвник није у основи проблема зла, у основи тог проблема је цивилизација којој је крвник потребан, ако је неко без гријења, нико није без искушења, море не мора слушати олују да би знало да је велико и дубоко... не може сједјети докон а да ништа не размишља, а те мисли без реда и вриједности га много смарају, жао му је бритве, пуцкетање кољена, чепркање по шипражју, засвјетлуцала је слонова кост у мркини, опет је у џепу, небеска рука ће доћи сад је спокојан јер зна да лијепу бритву неће злоупотребити... једноставније је имати више љубавница него једну, живот би био диван кад би облачење било величанствено као свлачење, насмијешо се благо, онда је осјетио страх и панику од надолазећих мисли које не може контролисати, као дивља хорда, као предворје лудила, можда је то посљедица самоће... саговорник ствара наше лице и ми се понашамо у складу са његовом визијом и жељом, имамо онолико лица колико и различитих погледа на нас, паметан човјек пред собом види бескрајно пространство могућег, а глуп мисли да је могуће само оно што постоји... ноћ, ракија и плитка памет немају мјере, људска врлина је изникла из страха... ухватио се за главу, уплашио се надолазеће бујице, боље је да се сјећа, можда у томе има нечега, ионако је истина човјеку недоступна, преостала му је само вјера у истину... А тај Ибрица клемпав и пјегав са чудним присјенком у погледу, касније ће схватити да је то зло у свом исконском, есенцијалном облику, зло које сеже из дна бића као што коров жилицама додирује центар свијета, имао је своју колекцију ужа-са, стаклене теглице препуне репова од гуштера, крилаца лептирова,

разних буба и мува, ногица и антена од скакаваца, крила слијепих мишева и ластавица, затим фишеке у којима су његови млијечни зуби, нокти, громуљице ољуштене коже и крастица и много чега другога што се коси са здравим поимањем живота и постојања. Живјели су у малој приморској вароши, мирис јода и рибе, старине и тајновитости, све је било бивше, далеко, несхватљиво, готово мистериозно, људи који испијају вино и пиво по конобама личили су му често на марионете којима неко управља за земаљски вид неухватљивим концима, палате, пјачете, тргови, самостани, развалине, вјечито гладне мачке, дућани, радње, воњ далеке прошлости, страх од ноћних коњаника и једнооких пирата који су сваки час извирали из нечијих прича, из игре сијенки, из мјесечине или из језовитог љубавног зова успаљених мачкетина. Отац је имао берберску радњу, умиривао га је мирис ружине воде, јоргована, рузмарина, помада, преко пута је била месарница очевог кума, у излогу се увијек циједило сирово месо, капала је крв, зунзарале су муве, и на прагу су биле усирене локвице, због тога је ружно сањао и није имао апетита. Отац је био витак, бљедолик, лијепо подшишан, мирисан и уредан, његов кум задригао, ситноок, вјечито раздрљен и уфлекан, задовољно је трљао руке, сину Ибрици је купио виолину, преко чијих жица је овај грубо стругао гудалом, кожа се јежила од језовите цике. Ибрица не свира на виолини, он је коље, једном је рекла мајка милушећи њезну главицу тек рођене сестрице. Месар је купио кино-пројектор, смјестио га у подруму куће у којој је становао, изнад подрума је била његова радња, зујао је апарат, на затегнутом платну искрсавали су војници под шлемовима, човјечуљак са поткресаним брчићима који је подсећао на смијешну крпену лутку, сноп свијетла са кино-пројектора испуњавао је подрум нечим злокобним, горе у радњи капала је крв. Отац није волио да прича о смијешном човјеку са поткресаним брчићима и то се није допадало најприје месаревом друштву, а касније ни самом месару. Једне ноћи је са Ибрицом гледао догодовштине дебелог и мршаваог човјека, Ибрица се смијао махнито, падао је са столице у једном тренутку је избљувао напола сварене крвавице, обрисао се рукавом и наставио да се церека шмрцајући и подригујући. Исте ноћи несуђени виолиниста је ухватио два мачета намавивши их истом оном крвавицом и ту у подруму пред његовим запањеним погледом им најприје одсјекао репове огромним месарским ножем, а затим им великим шилом испробијао очи. Напипао је бритву са дршком од слонове кости, стегао је, чак и извадио из џепа, а онда је отрчао уплашен сопственом жељом да се обрачуна са дјечаком монструмом. Те ноћи је устао из постеље, изашао из собе, сишао дрвеним скалинама, изашао из куће, прошао градску капију, босоног и у пицами, да би тек у зору завршио у топлом загрљају до суза потресеног оца. Стајали су изнад пучине, отац на кољенима, стезао га је и дрхтао

цијелим тијелом, он још увијек у сну, тијела такође обузетог дрхтавицом, у руци је имао бритву, сањао је да је баш са тог мјеста, на којем су били прастари темељи цркве светог Луке, хитнуо у море. Мајка је плакала дуго потом, чак и када су његове мјесечарске шетње постале нешто уобичајено, да ли је њен плач био јака слутња или је отац тек тако одлучио да прода кућу, берберску радњу и да што прије заувјек напусте градић, шум мора, ноћне утваре, језиву цику немилосрдног виолинисте, зуј кино-пројектора и вјечито капање крви у месарској радњи.

Одлазак је био потребан, одлука је донесена, али дочекали су још много сумрака и свитања у тој чудној варошици, уистину већ тада се могао запитати, прекоријевајући у себи очеву неодлучност, може ли се побјећи од небеса, од дебеле пучине, од лавиринта уских уличица и мрачних развалина у којима вребају јахачи ноћи? Може се отићи, далеко, без освртања, али у пртљагу је увијек сјеме разлога бјекства, које бубри, исклијава, пупи, а да се још и не стигне до новог одредишта. У томе се могао препознати разлог његових мјесечарских сновиђења, млади лунатик, са бритвом у руци често сања бјелоруне овце и јагањце који тихо, одлучно промичу тамо, излазе из градских зидина, долазе до развалине која зјапи испод разрованих темеља цркве Светог Јакова од Лође и исто тако мирно и одлучно нестају у њеним чељустима. Можда је отац у томе могао пронаћи неко значење, али он је све онострано чувао за себе, потискивао га дубоко, не желећи да нагризе спокој и сигурност својих најмилијих, уосталом, бесконачно је вјеровао у доброту и простодушност, благодарио је небесима на мирном сну, мада је јутром устајао брижан и уморан. Послије честих ноћних шетњи, на којима га је увијек и у стопу пратио отац, са рукама раскрыленим заштитнички изнад његових рамена, био је уморан и тужан, осјећао је како нараста и пулсира плима надолазеће трагедије, јутром би бјежао од сопствених слутњи, надајући се да су оне само уобразиља која се штедро и сваком нуди под плаштом ноћи уз шум непојмљивих и страшних морских дубина. живот тече даље: месара оставља супруга, раскалашно оцвала жена незаинтересована за све осим за једно, која је била мила гошћа момачке жудње и дјечачких снова, отишла је са неким морнаром до неке нове луке и све тако до старости у неком борделу, дућану или старачком дому под условом да је прије времена не одува немилосрдни ковитлац бурног живота. Месар је бијесан, разгоропаћен, тужан, депресиван, витла сатаром ка небесима, псује и пријети, запустио је радњу, сирово месо на металним кукама неиздрживо заудара. Послије јужног вјетра задувао је сјеверац, растјерао воњ из месарске радње и црне мисли из месарове главе, Ибрица је опет запилио по виолини и хватао несрећне мачке и псе који су завршавали у његовој лабораторији ужаса, отац је био све мршавији, мај-

ка је копнила од суза за које више и није требао посебан разлог, дјечак је стидљиво погледом гладио нечије плавкасте увојке, није се одвајао од своје бритве, берберница се купала у свјетлости ширећи миомирисе цијелом пјачетом, опет је господа са полумцилиндрима и великим лептир-машнама причала о далеком рату, море је у својим дубинама скривало бујност живота, ноћни коњаници су из каса прешли у галоп, ближио се дан карневала... Град запјењен од карневалског лудила које се гнијездило и у покретима и у погледима, гомила омамљена вином, разблудним пјесмама и прљавим мислима, препуњене пјачете и тргови, шеталишта и конобе, узбуркан и распомамљен крвоток вароши, сви су гладни и жедни, нико насићен и спокојан, вриштеће боје, страшне маске на лицима, луди карневал је забраздио узбрдо, преко урушених темеља некадашњих цркава, цика и тутњава од које су подрхтавале ватрице у срцима оца и сина који су против своје воље били учесници распамећеног пира. Један другог су тјешили погледима, слуђени општим метежом, бацаћемо већ сјутра сидро далеко одавде, у малој варошици међу брдима, у давној завичајној завјетрини, тамо ћемо отворити берберску радњу и живјети мирно, без препуњања и преливања, радоваћемо се сваком богомданом дану, научићу те да правиш фигурице од гипса, мајка ће правити медањаке, могао је прочитати у очевом погледу, био је у одвратном клоновском одијелу, са црвеном капицом на носу, Ибрица прибијен, осјећао је задах од његових трулих зуба и израђављених десни које су непрестано крвариле, у угловима Ибричиних усана је скорела сукрвица, маскирани су као сјамски близанци-клонови, трећа ногавица наказних панталона је заједничка, у руци му је берберска бритва, Ибрица витла месарском сатаром, то је породична симболика, маска је идеја задриглог распамљеног месара којој се отац није могао одупријети, склад потпуног несклада, Ибрица вуче на своју страну, ознојен и запјењен, он се поводи за њим шепесајући, спотичући се, дрхтурући као рањени срндаћ, дјечак-монструм га тјера да заједно мокре, поспрудје се његовом постићеном уду и натјерује му сузе на очи, страшна је близина зла. Отац тужног напудерисаног лица са тврдим шеширићем у смијешно уском одијелу, осмијех исцртан црвеном бојом, потпуно беспомоћан, месар уз грговати смијех непрестано пуфном запрашује очев нос, обучен је као отац, у филмском журналу, много касније, видио је фотографију Станлија и Олија, берберин и месар је ваљда требало да буду они. Са њима за столом двије прсате Италијанке које се ноћима распињу испод црвених лампиона, месар њушка, режи, рза, хвата млохаве женске полутке, бијесан од превреле жеље и вина, на његовом рукаву шепури се чудан крст-свастика на крваво црвеној подлози, негдје у тој избежумљеној гомили вјероватно је и онај крпени лутак са поткресаним брчићима, помислио је дјечак док су му незадрживо навирале сузе. Стан-

лио пије вино док му Олио подгушујући се од скривеног смијеха у чашу сасипа ричинусово уље, Станлио је блијед, чело му је оросио хладан зној, успио је некако да се пробије кроз гужву, загазио је у море, једва стигао да одријеши панталоне, чукао је у хладној води уз ужасни громогласни смијех, није имао снаге да погледа у очеве очи, његово жалостиво лице и гола задњица бјеласали су у тами... Јеврем, дописник престониичких новина, сједио је за столом испод старе конобе, уз сифон, бијело вино и препржене гирице, жмиркао је на сунцу, гладио мрку неуредну браду, пребирао бројаницу од ћилибара, повремено подизао шешир на поздрав, отпијао у кратким гутљајима стрепећи због осјетљивог желуца и вјечито прехлађене бешике, писао је заоштреном графитном оловком чланак за недјељно издање, кратко, једноставно, без кинђурења, телеграфски, како правила дописништва налажу: Два дана након карневалске феште, у нашој вароши десио се свиреп злочин. Уморена је ужасном смрћу породица овдашњег берберина Ивана Ч. Страдали су Иван, четрдесет година, његова супруга Смиљана, тридесет девет и њихова ћеркица Божица, петнаест мјесеци. Њихов син није се затекао на мјесту злочина и то га је избавило од ужасне смрти. Жртве су убијене хладним оружјем, ножем, месарском сатаром, сјекиром или нечим сличним, Починиоци гнусног чина засад непознати... Јеврем је отпио, брзо погледом прелетио по лијепом рукопису и пресавио табак. На полеђини табак је написао брзо, грозничаво: Осјећа се у ваздуху мирис проливене крви невиних, чује се из тамних дубина самртни ропац чистих страдалника, у сопственим огледалима примјетићемо свирепи гнусни осмејак целата, вино, спирање сјећања, од чега ли је саздан овај свијет? Наручио је још једно бокалче вина, умртвљен, са голицавим сунцем на натеченим капцима, преко пута, на каменом прагу часовничарске радње, сједио је момчић, бјелокос, чистио је крпицом бритву која је бљештала на сунцу. Јеврем је лијено махнуо дјечаку, однијећеш овај папир у пошту, реци да га је послао Јеврем, дјечак је послушно климнуо, Јеврем се за тренутак загледао у његове очи чисте и сјајне, несвакидашње, подсјетиле су га на нешто, било му је мучно да улази у затамњене лагуме сјећања, отпио је погледом испративши дјечака, галебови су кружили на плавом небу, свјетлуцало је вино у влажном бокалчету, у предвечерје ће се попети до свог собичка, успут ће купити двије топле погачице са сусамом, неколике тубице уљаних боја, па ће радити до поноћи, поклонитиће већ неком библијске цртеже, мале слике којим украшава краснописом преписано Свето писмо, одједном док је са терасе посматрао звјездано небо над умиреним градом осјетио је необјашњиву радост и милину, поточићи свјетлости излазили су из корјена његовог бића... сада је коначно био сигуран какве су боје Господње очи.

Све на овом свијету, све под капом небеском, често га подсећа на препарирану птицу, којој су поиспадале стакласте очи, којој из сатрулих груди провирују гужвице мртве, гњиле сламе, немогуће је поред птице-утваре замислити лепет крила, али сурово је изградити васељенску слику од мртвих погледа оца, мајке, сестрице, зар тако доћи до истине, зар све заборавити... није пореметио њихов поноћни сан, заспали су са надом у сјутрашњи одлазак, чудом је у мјесечарском ходу избјегао све те пакете и завежљаје свуда по ходнику, чудом је откључао врата и босоног се запутио далеко од градске капије ка узвишици, ка темељима некадашње цркве Светог Николе, сањао је да баш ту изнад пропетих таласа, у сну је осјећао олујни вјетар као најљепше миловање небеске руке, испод влажног бусења закопава своју бритву са корицама од слоноваче, пробудио се у зору у њиховој соби, зидови умрљани крвљу, невјешто, вјероватно Ибричином руком, по налогу његовог оца месара, исцртани су крстови исти онакви какав је био онај крст на рукаву Олија оне карневалске ноћи, дошли су коначно они ноћни коњаници, знао је шта му могу донијети, како се могао одбранили од њих, лакше је исушити море, помјерити планину, можда је негдје далеко падао црни снијег. Обукао је празнично одијело, зачешљао је од вјетрине замршену косу, пошкропио се ружином водицом, чист, уредан, миришљав као и отац, залупао је металном алком на вратима месарове куће, касапиново лице је натечено од дубоког сна, скамењен, слуђен, панично трепће, мисли да је зачешљани мирисни момчић страшна ноћна утвара, саблазан... дјечак улази, на постељи згрчен као заметак брекће уснули Ибрица, скида одијело, лијеже поред њега, осјећа тежак задах, окреће лице зиду... над њим дебели човјек, стоји, не дише, прати његову сјенку, месар на тренутак нестаје, сада му је у руци сатара скорела од густе крви, дјечак му нуди свој врат, без страха, потпуно спокојно, тијело му окупано топлим жубором тајанственог миља, Ибрица у сну вапи за водом, жели да спере кржаве десни, кржаве руке, месар не може да подигне руку и да спусти сјечиво на врат који му се потпуно препушта... и тако до јутра, зликовац почиње убрзано да дише, хрпће, јеца, дрхти, тресе се од сопственог ужаса. Устао је, обукао одијело, оставио их је у кући, Ибрица је и даље спавао, месар је на кољенима поред кревета, његова коса и густе спојене вјеће су побјељеле од страха... сјутрадан је сједио пред часовничарском радњом, чистио је откопану бритву, на позив је пришао Јевремовом столу, сусрео је његов дубоки млаки поглед, уредно је предао цецулицу исписану лијепим рукописом, док је човјек уфитиљених брчића загледао исписану хартију осјећао се као да је предао смртну пресуду за своје најмилије.

Сјећа се и оних дана под млазевима свјетлости, Париз, Сен Жермен, у крошњама шарени цвркулт, у бистроу пријатан жагор, мушка из-

бријана лица умивена свјежином, женска свјетлуцају пахуљастом њежношћу, мирис кафе, кроасана, топле чоколаде, дјеца измилованих косица, клате ножицама, једна отпертлана ципелица, бебе у колицима задојене бистрином неба, повјерљиви разговор младих згодних пријатељица које наизмјенично лагано додирују раме саговорнице, упијајући погледи, слатко зацокћу уснама, осмјехују се, један отмени средовјечни господин дуго спутава жудњу, затим јој се препушта уз потиштени израз, халапљиво сркуће дим миришљавог голуза, у углу девојка са дјечачком фризуром, прђастог носића, крупних враголастих очију, нешто скицира на блокчету савијеном преко зашиљеног кољена, њени потези су нервозни, нагли, оштри, сваки час грицка врх графитне оловке, жмирка, грчи изуједане усне у интелектуалном напору, четири даме окупљене око модног журнала весело торочу, покаткад јако пласну, бубну се по свелим грудима и радосно зациликтају, чини му се да са сваким новим гутљајем распрскавају жилице у очима човјека натеченог црвеног лица, које је ипак пријатно и добродушно, човјек с времена на вријеме значајно климне главом, задобује прстима по столу, дуго држи чашу у висини очију, окреће је свиклим вјештим прстима, да ли презире или се диви свјетлуцавом вину, опет отпија задржавајући течност дуго у устима, згађен или задивљен. Стриц, балетан, зализане дуге косе, необично маљавих груди, виткога стаса, издужених ногу, јаким вијеђа, похотних очију, у преуским панталонама са јасно уцртаном физиономијом уда и лакованим ципелама кицошки искривљене широке штикле, бијела свилена кошуља са богатим карнерима, слапови свиле се мрешкају са сваким његовим покретом, који су чести, мекани, заводљиви, можда и унапријед осмишљени. Ђутљив, али не и замишљен, покаткад проговори невезано, о отменој жеђи, о начину испијања вина чији се буке и племенита арома морају стрпљиво и дуго ловити баш као ријетки лептири на вјетру, вину и женама се лијепо препуштати, али је ужасно препустити им се до краја, од човјека зависи да ли испија бљутаву, на киселу текућину или осунчане радоснице богова, чувара винограда... глава му је неприродно забачена, вјеђе у сталном покрету, охолост самољубље или најобичнија досада, као да му у погледима и гримасама чита: све ми је јасно, младићу, знам шта те мучи, знам шта желиш, за мене не постоје тајне, твој живот је тако јадно предвидљив, али и такви морају живјети... Са стрицем дуго испија вино, стричеве ријетке ријечи, придике и савјети претварају се у мумлање, у онострано завијање, сви људи у осунчаном бистроу су крпене луткице чиодама прибијене на позадину камерне сцене, париско сунце склизава утврђеном путањом, стриц му се на тренутак претвара у свјетлуцаву креатуру набијену енергијом, неко исфризирано псетанце штрцнуло је по стаблу младог платана, бистро је на тренутак упловио у сферу потпуне тишине, чак је и дотад брбљиви ливрејисани конобар

скрстио шаке у бијелим рукавицама и загледао се у себе, онда је зациклало трамвајско звоно и бујица је наново кренула. Лагана пригушена слутња намрешкала је спокој који је почео да се убрзано пара и осипа, па да пуца по свим шавовима, то је у њему изазвало унутрашњу ерупцију, тектонске поремећаје, апокалипсу нутрине... шта ако прораде гиљотине, ако се закотрљају главе, ако се обруше ионако спуштени плафони, ако њежне скакутаве балерине с којима га је стриц упознао постану мрачне крвопије, шта ако кристални лустер падне на стричеву главу, који се омамљен вином пропиње на прсте, дужи и онако превитку фигуру, очи су му избуљене од напора само да не штрцну из дупљи и покваре прољећни дан. Да ли је град свјетлости сачуван од ноћних јахача, пита се гледајући стрица далеко испред њега који поцупкује, скакуће, поскакује, окреће се у ваздуху, дубоким басом пјева оперске арије, у трансу... Само лези поред мене без игре завођења то ће ме растужити, пусти да ме умртви полусан, онда се свуци и буди њежна кад већ мора тако, мимо очекивања топио се у њеном загрљају, осјећао је јаку страст која је дуго грчила његово тијело, уснио је лагано на њеним грудима, она му је гладила косу, пробудило га је нагло дизање платнене искрпљене ролетне, клечала је пред гипсаном Мадоном дуго у дубокој молитви, имала је лијепо лице, топле очи, чуо је њен јецај на крају молитве, шкрипу собних врата, чуо је затим како жубори и клокоће врела вода из њене утробе, како се циједи и стаче, звала се Људмила, била је проститутка, био је то поклон стрица за осамнаести рођендан... Стриц је живио у старој оронулој згради са дугим полутамним ходницима којима је непрестано лебдио клобук тешког воња јефтине куване хране, заједнички клозети заплъускивали су тешким испарењима амонијака, на заједничким терасама цједио се испрани млохави веш, собе су имале буђаве непровјетрене утробе, Људмила је често доносила загореле шерпице у којима је бљуцкало различито вариво, стриц је дуго стајао пред огледалом, излазио је на терасу, наг до појаса и препуштао се јога вјежбама, на брзину би јео, на ходнику у журби облачио свој изанђали жакет и нестајао поцупкујући и пјевушећи са балетанкама под пазухом. Тог дана је удисао натрули мирис сквашеног лишћа, лице му је засипала ситна киша ношена вјетром, стајао је на тераси загледан у прљаво двориште, у сатруле скелете некадашњих клупа, данас је поглед твог стрица замућен бијесом и пожудом, не стај му на пут, рекла је Људмила скидајући веш, стриц је сједио на кревету, из цепа је извадио поморанцу, дуго се играо бацајући је ка плафону са искеженим мрљама од влаге, нагло је устао и загледао се у његове очи, не скидајући поглед затражио му је бритву, затим је звиждућући дуго љуштио поморанцу једнако га гледајући, сок се сливао низ прсте, дланове, увирао је у стричеве рукаве, вијугао испод свилених карнера, доћи ћу касно вечерас, спавај и окрени се зиду, рекао је и изашао, гледао

је са терасе како посрће по мокром струлом лишћу и нестаје у багремовој шуми... Вјероватно иза поноћи испрани мјесец га је измаио у ноћну шетњу, сањао је како излази на прљави ходник, пролази кроз клозетски воњ набубрео од јужног вјетра, под јаким млазом над мусавим лавабоом пере бритву љепљиву од поморанџиног сока и без куцања улази у Људмилину собу... у том тренутку на њој је старац са одвратним загнојеним чворићима на ћелавом потиљку, хрупће и балави Људмилин врат. Видјела га је на вратима собе босоног са бритвом у руци, грубо је стресла са себе млохаво тјело омамљеног старца, зграбила је огртач пребачен преко наслона столице и пришла му, у сну је видио њено лијепо брижно лице, помиловала га је по образу, прихватила понуђену бритву, не брини, сакрићу је у кутију са мојим писмима и фотографијама, ухватила га је њежно за надлактицу и повела га назад у стричеву собу, пољубила је његово мокро чело покривајући га старом декицом. Ноћни балетан је ушао тихо, гипко, као препредени мачор, знао је да је младић на кревету лакосан, под његовим балетанкама нијесу шкрипнуле натруле подне даске, направио је пируету, брзо се спустио у кревет, тијело му је потпуно обнажено, најприје је ставио његову шаку на своје маљаве груди, затим на очувани чврсти стомак, рука се кретала послушно хипнотисана дубоким сном, балетан је осјетио силу пожуде спуштајући младићеву лаку бијелу руку на своје укрупљено споловило, тихо је пјевушио арију загрцкујући се од страсти, пребацио је дугу кошчату ногу преко младићевог бедра, балетаново дисање постаје хук дубоког мрачног мора из којег извиру ноћни јачахи који галопирају сном младића који се мешкољи, балетан лагано спушта младићеву пиџаму, оголио је његову малу, чврсту задњицу, насладе се оглашава ропцем и шкрипом која се пропела у балетановим грудима, а која у младићевом сну исклијава у језив звук нечије виолине, балетан се придигао, ослонио се на лакат, шиба га грозница насладе, наслања уд на младићеву задњицу која му се нуди као седефна шкољка на мјесечини, страст је почела да капље свуда по поду, бала се циједи из балетанових чељусту, приближава се тренутак милине скупљи од цијелога живота, у сну сада чује капање крви своје сестрице, балетанов уд се мучи да пронађе пут, стреса се од језе која сијева дуж кичме, загризао је младићево млијечно бијело раме, осјетио је укус крви, крик из сна стреловито је јурнуо навише, пробио опну подсвијести, расцвјетао се испуњавајући собу, згађен одгурнуо је искеженог балетана који се претворио у ужасног минотаура из чије губице је капало, излетио је на терасу подижући зарозану пиџаму... Гледао је у небо које је најављивало расвит, кад мржња у њему ишчили, када се разводни у крвотоку, када се растопи у сузама понижења и напусти његово биће, као што се растапа предзорни мјесец, ући ће у собу да утјеши минотаура који се кида од плача...

Отишао је из града свјетлости, оставио је драгу Људмилу заплакану у молитви пред гипсаном Мадоном, оставио је Минотаура у балетанкама у лавиринту ходника који воњају, можда је то мирис чистилишта, желио је да још једном види дјевојке које ходају булеваром нишући се као клатно зидног часовника, али нагло и ниоткуда сручио се плусак на град, могао је видјети само панични бијег и скакутања куглица крупног града, мале балерине, како ли се љубе, зашто их стално замишља расплакано...

Била је слична Људмили и то га је привукло дјевојци која је из дана у дан сједјела на клупици пред црквом, звала се Милена, њена окрвављена хаљина има боју презрелог сунца над виноградима које посматра лица приљубљеног прозору на купеу, носио је свилену кошуљу, поклон од стрица, као што монаси носе одору од кострети... Прављење гипсаних фигурица, дуга самавања, већ просједи ноћобдија који кратко заспива са књигом на крилу, воли да нахрани псе луталице који му гласно захваљују, да поклони понеку фигурицу циганчићима заројеним испред цркве, пријатељски и завјеренички га чупкају за рукав и траже новчиће, воли да одшета до ријеке, сједне испод тополе и загледа се у воду, у торбици остаралог рибара копрца се деверика, маслачак се лијепа за трепавице... На Божић су му запалили берберску радњу, видио је раскребечену петокраку, црвено искривудану на чађавом зиду, цијели дан је преклећао унутра удишући помјешани мирис ружине водице, јоргована и паљевине, било му је лоше, сузе су црне од гаражи, један од палилаца ради на киоску народне лутрије, бритву је брижно остављао под јастуком све док није успио да са самилошћу погледа убогаљеног човјека који тупог погледа цијепа лозове... Чим је сјео на бијелу клупицу пред црквом, Милена је почела причати о мајци која је умрла на порођају, о теткама које су јој доносиле лијепо ишарана јаја за Васкрс, и оне су умрле младе, душа њене мајке је румени облачић, заслади увијек њена јутра, освијетли увијек њене ноћи, утопли самотне зиме, отац се пијан стровалио са скеле, упао је у тек угашени креч, ништа од њега није остало, само ропац и стубић згуснуте паре, сви начичкани поред празног сандука кажу добар човјек, раб, мученик, волио је да буде ту када се купала шћућурена у пластичној кадици, осјећала је преврели ракијски задах, стидљиво се грчило мокро тијело под очевом грубом трудбеничком руком, једног прољећа је скорелим дланом прешао преко њених пропуњелих брадавица, згађена и ошинута страхом заувјек је побјегла из родитељске кућице, вратила се послвије годину дана, скинула уоквирену фотографију мајке са зида, иконицу и више се није враћала, Милена послвије искидане исповијести дуго плаче и отвара се његовим пољупцима... Са стрепњом је захваљивао небеској руци, љубећи јој њежно миришљави топли затиљак, гладећи заобљени трбушчић уснуле вољене жене, истјерао је за-

чаурену муку из њеног младог лијепог погледа, одушевљавао се њеним слатким осмејком, плашило га је вјечито крволочно питање, вјечна пакосна слутња кроз чију измаглицу је вјечито тумарао – да ли ће и ово јагње Божије завршити под копитима ноћних јахача...

Зграбили су је послје јутарње молитве, остала је поред клупице корпица од плетеног прућа, стручак босиока који је набрала, откинута црвено дугме, тисови крстић са њиховим именима, појавила се на прагу њиховог дома последњом снагом задржавајући душу, крвава хаљина, убијено чедо у утроби, држала га је за руку, описивала гадове који су је зграбили још топлу од црквеног поја и молитве, одвукли је поред ријеке и под тополама обешчастили, издишући преклињала га је за љубав... Осјећао је како луди од бола, молио је небеску руку да га заклони од прокључале мржње.

Преко лијевог ока превучена загнојена скрама, десно готово анђеоски лијепо, изнад лијевог ока лијепо изведена вјећа, изнад десне је нема, десни образ изнакажен, изровашен као сипцем, лијеви бијел, њежан као дјетињи, још два кепеца, испараних гласова, дјечачких ручица обраслих риђим маљама као козји папак... Силеције стоје те претпразничке ноћи близу цркве, продају иконице, тамјан, свјеће, поцупкују од мраза, из чељусти бије пара... Пришао им је несигуран, измучен, погурен, одигао је капу и опипао ћелаво тјеме, у лијевој џепу има новац, у десном бритву са бијелом дршком од слонове кости, гледали су се неколико тренутака, стезао је сјечиво згрчено у десном џепу, онда је као ошинут посегао у лијеви, извадио лијепо сложене новчанице, платио свијеће, тамјан, иконицу, поздравио и отишао ка гробљу, био је лаган, чио и прав као воштана свијећа умотана грубим папиром...

Још једном је призвао лијепо Миленино лице, сјећање се тиме завршило, на гробљу уз милосни њихај крошања осјећа како му душа излази из тијела, бритва испада из старачке руке, бриди га топло сјечиво сузе, окренуо се небу озвјезданом, погледао наниже, поправио карнере свилене кошуље и захвално понудио тјеме дивотној небеској руци...